

УДК 341.242.24: 341.245: 342.8

РАТИФІКАЦІЯ/ ДЕНОНСАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ ЯК ПРЕДМЕТ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Сергій Дерев'янюк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка 57, м. Івано-Франківськ 76000, Україна, тел. (0342) 750-575*

Проаналізовано стан законодавчого регулювання здійснення ратифікації/ денонсації міжнародних договорів України, висловлено міркування щодо доцільності та перспектив застосування з цією метою конституційного інституту всеукраїнського референдуму.

Ключові слова: конституція, всеукраїнський референдум, міжнародні договори.

Нещодавній безпрецедентний російсько-грузинський збройний конфлікт довів важливість, але й обмеженість самодостатності систем національної безпеки. Виниклі потенційні загрози спонукають керівництво держави до рішучіших кроків у напрямку приєднання України до Плану дій з набуття членства в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), що по-суті стане “дорожньою картою” інтеграції до європейської колективної системи безпеки як гаранту нашого національного суверенітету та територіальної цілісності. Поза тим, євроінтеграційний вибір України продовжує залишатись предметом гострої боротьби різних політичних сил. Спектр поглядів і дій – полярний: від безапеляційного нав'язування думки, що альтернативи європейській та євроатлантичній інтеграції немає, і до повного несприйняття цієї ідеї. Проте, пріоритет європейського вектору не означає відхід і від партнерських стосунків з Російською Федерацією.

Переважна більшість суб'єктів політичного процесу погоджується, що здійснення того чи іншого вибору можливе лише із застосуванням конституційного інституту референдуму. Президент України В.А. Ющенко неодноразово гарантував, що формування національної позиції щодо Європейського Союзу (ЄС) та НАТО, інтеграція України до будь-якої системи відбуватиметься тільки за рішенням громадян виключно через механізм проведення загальнонаціонального референдуму. “Рішення щодо міжнародного договору про вступ України до НАТО приймається лише за наслідками всеукраїнського референдуму, який може проводитися за народною ініціативою” – передбачає й постанова Верховної Ради України від 6 березня 2008 р. [1]. Натомість, чимало урядовців та політиків далі заявляють, що референдум хоча й можливий, але не обов'язковий за умовами вступу до НАТО, надто довільно трактуючи цим українське законодавство.

До питання доцільності та перспектив проведення такого всеукраїнського референдуму неминуче звертаються автори більшості новітніх праць із зовнішньополітичної проблематики, її правових аспектів; тривалий час ця тема досить широко дискутується у засобах масової інформації. Проте питання про міжнародні договори як можливий предмет всеукраїнського референдуму, вважаємо, належно не

висвітлено – українськими правниками така можливість здебільшого лише констатується. Поодинокі приклади із досвіду ряду держав наводяться ілюстративно в підручниках і навчальних посібниках із конституційного, міжнародного, виборчого та референдного права України й зарубіжних країн. Однак спеціальних праць ще не створено, що пояснюється неоднозначністю законодавчого регулювання цих проблем, довірливим його тлумаченням політикомом, відсутністю практики проведення таких референдумів в Україні. До дискусії спонукають й оприлюднені суперечливі пропозиції щодо нормування цих питань в оновленій Конституції України. З огляду на це, видається науково і практично вагомим аналіз стану законодавчого регулювання, доцільності та перспектив здійснення процедури ратифікації/ денонсації міжнародних договорів України за допомогою конституційного інституту всеукраїнського референдуму, що є метою цієї статті.

Ключовими для розуміння досліджуваних проблем є норми чинної Конституції України [2], Закон України “Про міжнародні договори України” [3] та “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” [4]. Слід враховувати, що новітня історія української державності не знає проведення референдумів щодо міжнародних договорів. Попри предметну визначеність питань та прийняті рішення, таким не був проведений 17 березня 1991 р. на території тодішньої Української РСР референдум СРСР з питання про збереження Союзу РСР. Навіть союзний Закон “Про всенародне голосування (референдум СРСР)” визначав цей референдум як “виявлення громадської думки” (пункт 4 частини другої статті 4), а тому його результати не мали імперативної сили і лише повинні були “враховуватися при прийнятті рішень відповідними державними органами” (частина друга статті 29) [5]. Впродовж 2005-2006 рр. здійснено ряд безуспішних спроб ініціювання всеукраїнських референдумів щодо вступу до НАТО та приєднання до Єдиного економічного простору (ЄЕП).

Конституцією України закріплено, що “чинні міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України” (стаття 9) [2]. З огляду на предмет дослідження висловимо міркування щодо реалізації цих норм. Сформулюємо проблему так: чи можливе на основі чинного законодавства ініціювання та проведення всеукраїнського референдуму, рішення якого б зобов’язували до укладення міжнародного договору, а також референдуму щодо ратифікації міжнародного договору, згода на обов’язковість якого не надана Верховною Радою України, чи денонсації чинного.

Насамперед, зауважимо, що Конституція України надає право укласти міжнародні договори України тільки Президенту України (пункт 3 частини першої статті 106) [2]. Натомість чинний Закон України “Про міжнародні договори України” передбачає, що “міжнародні договори України укладаються: Президентом України або за його дорученням – від імені України; Кабінетом Міністрів України або за його дорученням – від імені Уряду України; міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами – від імені міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів” (частина перша статті 3) [3]. Беручи до уваги аргументи законотворців, все ж вважаємо, що таке розширення кола суб’єктів укладання міжнародних договорів суперечить нормам Основного Закону держави, який містить пряму заборону – “Президент України не може передавати свої повноваження іншим особам або органам” (частина друга статті 106) [2]. Термін “за дорученням” у чинній

Конституції України не вживається взагалі. Тому, за відсутності Закону України “Про Президента України”, неіснуючих щодо предмету дослідження двох згадок у чинному Законі України “Про Кабінет Міністрів України”, цей термін, вважаємо, поза реальною практикою його широкого використання, сутнісно є надто умовним і вимагає належної правової регламентації. А тому, на наш погляд, слід ініціювати приведення названих законодавчих норм до норм чинної Конституції України, чи запропонувати внести відповідні приписи до її нової редакції.

Суттєві проблеми створює відсутність чіткого визначення на конституційному рівні питання предмету референдуму. Як відомо, чинна Конституція України встановлює, що “референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії” (стаття 74) [2]. Така остаточна заборона не означає автоматичного дозволу вирішувати референдумом усі інші питання, адже сама Конституція України закріплює при цьому вичерпний перелік питань, із яких всеукраїнський референдум може чи повинен проводитись: про зміну території України (стаття 73) та про внесення змін до розділів I, III та XIII Конституції України (частина перша статті 156) [2].

Отже, чинна Конституція України прямо не називає міжнародні договори як предмет всеукраїнського референдуму, хоча і не містить прямої заборони. Немає таких норм і у названих Законах України “Про міжнародні договори України” й “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”. Однак, проведення таких референдумів можливе із використанням чинного законодавства та й вирішення питань, визначених статтями 73 і 156 Конституції України, значною мірою пов'язане саме із міжнародними договорами України. Виходимо із видової та предметної сутності таких міжнародних договорів.

Так, за статтею 73 Конституції України “виключно всеукраїнським референдумом вирішується питання про зміну території України” [2]. Відповідно до частини другої статті 5 Закону України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” “виключно всеукраїнським референдумом вирішується питання про реалізацію права народу України на самовизначення та входження України до державних федеративних і конфедеративних утворень або вихід з них” [4]. Норми міжнародного права, світова практика засвідчує виняткову роль у цих процесах міжнародних договорів. У новітніх українських реаліях про це не йдеться, попри геополітичні прагнення деяких держав та періодично поширювані деструктивні ідеї окремих українських політиків. Виразом цих прагнень були ініційовані референдуми з питань повернення Криму Російській Федерації (2002), певною мірою щодо федеративного устрою України, створення південно-східної автономії (2004–2005).

За Конституцією України до повноважень Верховної Ради України належить “надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України” (пункт 32 частини першої статті 85 в редакції Закону № 2222-IV від 8 грудня 2004 р.) [6]. Відповідну норму містить і частина перша статті 9 Закону України “Про міжнародні договори України”. Закон вживає терміни “ратифікація, затвердження, прийняття, приєднання”, під якими розуміється “залежно від конкретного випадку форма надання згоди України на обов'язковість для неї міжнародного договору” (стаття 2) [3]. Українським парламентом прийнято чимало таких законів, часом із застереженнями.

Однак, оскільки ратифікація передбачає прийняття закону, то логічно можливим є її проведення й за допомогою всеукраїнського референдуму. Це об'єктивується нормами статті 3 Закону України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”, за якими “предметом всеукраїнського референдуму може бути: затвердження Конституції

України, її окремих положень та внесення до Конституції України змін і доповнень; прийняття, зміна або скасування законів України або їх окремих положень; прийняття рішень, які визначають основний зміст Конституції України, законів України та інших правових актів” [4]. Можливість прийняття законів всеукраїнським референдумом широко аргументована Рішенням Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 р. [7]. До речі, відповідно до статті 151 Конституції України “Конституційний Суд України за зверненням Президента України або Кабінету Міністрів України дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов’язковість” [2]. Відоме єдине конституційне подання Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного Кримінального суду [8].

Сказане стосується і денонсації міжнародних договорів, оскільки за Законом України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” “зміна або скасування законів, інших рішень, прийнятих референдумом, проводиться також референдумом” (частина перша статті 45) [4].

Комплекс проблем виникає у зв’язку із ініціюванням всеукраїнського референдуму щодо вступу до НАТО, який може проводитися після виконання Україною всіх необхідних для цього процедур. Першочерговим кроком має стати очікуване вже 2008 р. приєднання України до Плану дій з набуття членства в НАТО.

Строки проведення референдуму з питання набуття Україною членства в НАТО, а тим більше ЄС, не можуть бути чітко визначені, оскільки Україна ще не отримала офіційних запрошень до цих структур. Процес цей гальмується і через внутрішні проблеми самої ЄС, пов’язані з відхиленням проекту “Конституції для Європи” у 2005 р. на референдумах у Королівстві Нідерланди і Французькій Республіці та Лісабонського договору (прийнятий на її заміну 13 грудня 2007 р.) на референдумі в Ірландії 12 червня 2008 р. Проте, існуюча нині правова база ЄС повною мірою дозволяє ініціювати масштабні інтеграційні перетворення. Установчими документами Євросоюзу (стаття 49 Договору про Європейський союз, зміненого Амстердамським договором 1997 р.) визначено процедуру приєднання, за якою кожен новий кандидат повинен буде затверджуватися консенсусом усіх країн. В окремих з них такою процедурою є референдум. Проте, щодо України однозначно позитивна суспільна думка в європейській спільноті ще не сформована, є чимало негативних стереотипів.

Очевидно, суттєвій її зміні сприятимуть наслідки збройного конфлікту між Росією та Грузією і виважена позиція керівництва України щодо територіальної цілісності і суверенітету останньої. Заслужують підтримки твердження Президента України В.А. Ющенка, що “допущення будь-якої ревізії суверенітету і територіальної цілісності будь-якої країни Європи – це значить допустити ревізію територіальної цілісності України” [9]. Змінити війна і динаміку позитивного ставлення українців до політики держави щодо приєднання України до Плану дій з набуття членства в НАТО.

Натомість, проблемним було б проведення референдуму щодо участі України в СЕП разом з Росією, Казахстаном і Білорусією відповідно до угоди про його формування, підписаної 2003 р. в м. Ялті. Адже СЕП структура, насамперед, економічна, передбачає створення зони вільної торгівлі, спільні тарифи, бюджети, а з цих питань проводити референдум Конституцією України (стаття 74) – заборонено. Однак, в Україні впродовж жовтня 2005 – березня 2006 р. з ініціативи СДПУ(о) було здійснено збір підписів на підтримку проведення всеукраїнського референдуму з двох питань: щодо членства

України в НАТО, а також щодо участі України в СЕП. Вимога референдуму була одним з провідних гасел виборчого блоку “НЕ ТАК!” на виборах до Верховної Ради України 26 березня 2006 р., проте цей блок не отримав підтримки виборців.

Існуючі прогалини конституційного регулювання досліджуваних проблем спонукали звернення до них авторів відомих нині конституційних проектів, зареєстрованих у Верховній Раді України проектів законів України про всеукраїнський референдум. Проте, у вже відомих – проекті нової Конституції України, створеному групою науковців під керівництвом В.М. Шаповала, офіційно внесеному до Національної конституційної ради фракцією Комуністичної партії у Верховній Раді України проекті нової редакції Конституції України, у проекті стосовно змін Конституції України, підготовленому Ю.В. Тимошенко, а також у пропонуваному фракцією Партії регіонів до розгляду у парламенті проекті Закону України “Про внесення змін до Конституції України”, та низці інших, ці ідеї, вважаємо, ще цілком не реалізовані. Спектр пропозицій теж полярний. Так, заборону на проведення таких референдумів пропонують ввести науковці на чолі з В.М. Шаповалом, сформулювавши частину статті 76 свого проекту таким чином: “всеукраїнський референдум за народною ініціативою не допускається щодо законів з питань податків, бюджету, амністії, *надання згоди на обов’язковість або денонсацію міжнародних договорів*” (частина третя статті 76). Зауважимо, що термінологічно тут слід було б вжити широко застосовуваний у міжнародному праві співвідносний терміну “денонсація” – термін “ратифікація”. Ще краще – вжити їх українські відповідники, як це пропонують далі і самі автори проекту у новій редакції повноважень Верховної Ради України, за якою вона “надає згоду на обов’язковість міжнародних договорів України та припиняє дію міжнародних договорів України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України” (пункт 5 частини першої статті 89). Новелою цього проекту є пропозиція щодо запровадження інституту законодавчої народної ініціативи (частина перша статті 71) [10], тобто права виборців запропонувати проект закону, що підлягає обов’язковому розгляду парламентом. Таким може бути і проект Закону України про ратифікацію/ денонсацію конкретних міжнародних договорів.

Нігілізмом відрізняється проект конституційних змін Ю.В. Тимошенко, в якому пропонується нова редакція пункту 3 частини першої статті 106 Конституції України, за якою Президент України лише “здійснює координацію зовнішньополітичної діяльності держави”. Цим фактично глава держави позбавляється права вести переговори і укладати міжнародні договори України. Натомість, Ю.В. Тимошенко пропонує доповнити Конституцію України новою статтею про повноваження Прем’єр-міністра України, серед яких знаходимо – “здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави; веде переговори та укладає міжнародні договори України” [11].

Автори проекту нової редакції Конституції України, внесеного Комуністичною партією України, маючи на меті ліквідацію інституту президентства, пропонують передати ці повноваження Голові Верховної Ради України (частина друга статті 102). “Виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України, характер суспільно-політичного ладу, форму державного управління, державну символіку, *входження України чи приєднання її до політичних і економічних союзів з іншими державами*” (стаття 84) – вважають автори проекту. Логічною є їх пропозиція – доповнити пункт 34 частини другої статті 97 терміном “ратифікація”, виклавши це повноваження Верховної Ради України таким чином: “надання законом згоди на обов’язковість (*ратифікація*) міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України” [12].

Пропозицією про *“призначення всеукраїнського референдуму щодо схвалення рішення Верховної Ради України про вступ до міждержавних об'єднань”* пропонують доповнити пункт 2 частини першої статті 85 авторів проекту Закону України *“Про внесення змін до Конституції України”*, зареєстрованому фракцією Партії регіонів [13].

Низку цікавих ідей знаходимо у проекті Конституції України, презентованому Всеукраїнським об'єднанням *“Свобода”* на чолі з О.Я. Тягнибоком. Серед них, *“суверенітет належить винятково Українській нації, яка здійснює його прямо чи опосередковано через своїх представників або референдум”* (стаття 1); джерелом права є, зокрема, *“міжнародні договори і конвенції, ратифіковані Національною Радою України”* (стаття 6); *“на загальноукраїнських референдумах громадяни України ухвалюють Конституцію України, зміни до неї, вирішують питання про вступ України до військових блоків, союзів та міжнародних організацій, які обмежують державний суверенітет”* (частина четверта статті 41); ратифікувати та денонсувати міжнародні договори України повноважена Національна Рада України (пункт ж статті 58), укладати міжнародні договори – Президент України (пункт в статті 72) [14].

Загалом пропонувані зміни до Конституції України щодо предмету дослідження є дискусійними. Тому, доцільним, вважаємо, звернення до відповідних норм конституцій та актів конституційного значення зарубіжних держав. Їх ретельний аналіз засвідчує, що інститут референдуму є одним із дієвих, апробованих світовою та європейською спільнотою, засобів надання вищої правової легітимності прийнятим міжнародним договорам. Історичні особливості державотворення зумовили своєрідність правового регулювання обмеження предмету референдуму у різних національних правових системах. Світовий досвід є неоднозначним і повинен стати предметом окремого дослідження, тут же узагальнимо наступним чином – конституції прямо забороняють чи обмежують проведення референдумів із питань ратифікації чи денонсації міжнародних договорів і угод. Типовими є норми конституцій Аргентинської, Гвінейської, Естонської, Італійської, Латвійської, Угорської Республік, Грузії, Республік Парагвай, Перу. Натомість, за Конституцією Французької Республіки *“на пропозицію Уряду під час сесії Парламенту чи за спільною пропозицією обох палат, які публікуються в *“Journal officiel”*, Президент Республіки може передати на референдум будь-який законопроект”*, що, зокрема *“дозволяє ратифікацію будь-якого міжнародного договору, який не суперечить Конституції, відобразився б на функціонуванні державних інститутів”* (частина перша статті 11 в редакції Конституційного закону № 95-880 від 4 серпня 1995 р.) [15]. Загальноприйнято, що здійснення будь-яких територіальних змін – предмет загальнодержавного/ загальнонаціонального референдуму.

Ідеї, закладені у конституційних актах України та зарубіжних країн, документах авторитетних міжнародних організацій, знайшли певне відображення у проектах так званих *“референдних законів”*, майже два десятки яких за останні п'ятнадцять років зареєстровані у Верховній Раді України, але так і не були прийняті. Оригінальні ідеї містить проект Закону *“Про всеукраїнський референдум”*, розроблений Центром нормопроектного забезпечення діяльності Президента України Національного інституту стратегічних досліджень. Новелою проекту є змістовно виписаний порядок внесення Президентом України пропозиції про призначення всеукраїнського референдуму (стаття 29). Пропонований перелік пропозицій загалом не викликає заперечень, хоча може бути і розширений. Дискусійним, на наш погляд, є лише пункт 5 частини третьої статті 28, за яким пропозиція Президента України може полягати у *“прийнятті рішення щодо ратифікації міжнародного договору”* [16].

Отже, чинна Конституція України і закони України прямо не передбачають проведення всеукраїнських референдумів щодо ратифікації/ денонсації міжнародних договорів. Проте, відповідно названим вище законодавчим нормам винесення таких питань на народне голосування – можливе. Достатньою є правова база для ініціювання народом проведення всеукраїнського референдуму, рішення якого б зобов'язували до укладення міжнародного договору, зокрема щодо вступу до Північноатлантичного альянсу, чи референдуму щодо ратифікації такого міжнародного договору. Виходячи із стану політизації українського суспільства, потреб подальшої розбудови державності, досвіду світового і, зокрема, європейського конституціоналізму, вважаємо, не слід встановлювати повної конституційної заборони проведення всеукраїнського референдуму щодо міжнародних договорів України. Ретельний аналіз норм конституцій зарубіжних держав, які здебільшого забороняють чи обмежують проведення таких референдумів, дає підстави пропонувати внести до оновленої Конституції України припис, яким надати Президенту України право (краще – зобов'язати його) призначити всеукраїнський референдум за народною ініціативою із питань входження України чи приєднання її до політичних і економічних союзів з іншими державами, військово-політичних блоків тощо. Потребу такого уточнення об'єктивує очікуване здійснення конституційних змін, істотне розширення в оновленій Конституції України видів та предметів референдумів, що відповідає суспільним потребам, досвіду розвитку демократичних інститутів, насамперед у державах-членах Європейського Союзу, повноправним учасником якого Україна прагне стати.

Підготовка до майбутніх всеукраїнських референдумів з питань прийняття нової Конституції України, набуття членства в НАТО вимагає від Верховної Ради України прийняття нового закону “Про всеукраїнський референдум”, ще краще – цілісного Виборчого кодексу. Нагальним є виконання Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 р., який звернув “увагу Верховної Ради України, народних депутатів України, Президента України на необхідність ініціювання та приведення існуючого законодавства України з питань референдумів у відповідність до норм чинної Конституції України” (пункт 5 резолютивної частини) [7]. Інакше, на наше переконання, проведений дочасно владою всеукраїнський референдум щодо вступу до НАТО, може дискредитувати інтеграційний процес в Україні, віддалити європейські перспективи нашої країни на невизначений термін.

1. Про питання вступу України до Організації Північноатлантичного договору (НАТО): Постанова Верховної Ради України від 6 березня 2008 р., № 126-VI // *Голос України*. – 2008. – 12 березня.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України* (далі – ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141; остання редакція від 25.06. 2008 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
3. Закон України “Про міжнародні договори України”: Прийнятий 29 червня 2004 р., № 1906-IV // ВВР. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
4. Закон України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми”: Прийнятий 3 липня 1991 р., № 1286-XII // ВВР. – 1991. – № 33. – Ст. 443; остання редакція від 1 жовтня 2007 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1286-12&p=1212993627169861>.

5. Закон Союза Советских Социалистических Республик “О всенародном голосовании (референдуме СССР)”: Принят 27 декабря 1990 г., № 1869-1 // Ведомости Съезда народных депутатов СССР и Верховного Совета СССР. – 1990. – № 1. – Ст. 10.
6. Закон України “Про внесення змін до Конституції України”: Прийнятий 8 грудня 2004 р., № 2222-IV // ВВР. – 2005. – № 2. – Ст. 44.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) від 16 квітня 2008 р., № 6-рп/2008. Справа № 1-2/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 32. – Ст. 1056.
8. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 р., № 3-в/2001. Справа № 1-35/2001 // Там само. – 2001. – № 28. – Ст. 1267.
9. Ющенко В.А. Війна у Грузії показала: Україна повинна рухатися у сторону колективної моделі безпеки [15.08. 2008 р.] // <http://www.president.gov.ua/news/10966.html>.
10. Конституція України: Проект // Главред. – 2008. – 28 лютого; <http://www.glavred.info/print.php?article=/archive/2008/02/28/163946-5.html>.
11. Порівняльна таблиця стосовно змін Конституції України, підготовлених Ю. Тимошенко // Там само. – 2008. – 8 травня; <http://www.glavred.info/archive/2008/05/08/130844-1.html>.
12. Конституція України (нова редакція): Проект // <http://kpu.net.ua/wp-content/uploads/2007/03/konstitutsiya.doc>.
13. Проект Закону про внесення змін до Конституції України: внесений народними депутатами В.Ф. Януковичем, О.В. Лавриновичем, О.Л. Лукаш 8 липня 2008 р., реєстр. № 2722 // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=32942&pf35401=125261.
14. Конституція України: проект Всеукраїнського об’єднання “Свобода” // http://blogs.pravda.com.ua/authors/tiahnybok/4817b33e47bf6/pagecommentslist48591_1/.
15. Les Constitutions de la France. Constitution du 4 Octobre 1958 // <http://www.conseil-constitutionnel.fr/textes/constit.htm/>.
16. Закон України “Про всеукраїнський референдум”: Проект [19 червня 2008 р.] // http://www.niss.gov.ua/Table/zak_ref/zak_refer.htm.

RATIFICATION/ DENOUNCEMENT OF UKRAINIAN INTERNATIONAL TREATIES AS THE SUBJECT OF ALL-UKRAINIAN REFERENDUM

Serhiy Derevyanko

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

vul. Shevchenko 57, Ivano-Frankivsk 76000, Ukraine, ph. (0342) 750-575

The legislative regulation state of realization of Ukrainian international treaties' ratification/ denouncement is analyzed, the remarks as to the expediency and perspectives of the constitutional institute of all-Ukrainian referendum usage for this purpose are stated.

Key words: the Constitution, all-Ukrainian referendum, international treaties.

Стаття надійшла до редколегії 11.09.2008

Прийнята до друку 22.09.2008